

В.П. Приходько – ст. викладач кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права Української академії банківської справи НБУ;
науковий керівник – канд. юрид. наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України **Н.В. Воротіна**

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Конституція є особливим і єдиним законом з якого бере витоки вся правова система держави. В зв'язку з цим вона має найвищу юридичну силу і найширшу юридичну дію. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції і повинні їй відповідати. Ст. 3 Конституції України вказує на те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини та їх гарантії, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини оголошені головним обов'язком держави. Дана стаття, на нашу думку, є основою захисту прав і інтересів громадян України, в тому числі і у сфері банківської діяльності. Вона вимагає створення і застосування норм банківського законодавства, що відповідають уявленням про суспільну справедливість.

Однак не можна не помітити, що Конституція України виступає як основа організації всіх суспільних відносин, регульованих правом, в тому числі й відносин в сфері банківської діяльності. Сказане означає формальний прояв конституційних вимог. Ось чому з формальних позицій у цілому Конституція України є джерелом кожної галузі українського права, зокрема і банківського права. У свою чергу, матеріальне втілення конституційних норм у відносинах, що складають предмет банківського права, пов'язано з певними нормами Конституції України, що потенціально або реально реалізуються в цих відносинах. У зв'язку з цим, говорячи про матеріальний прояв Конституції України у досліджуваних відносинах варто виявити саме ці норми.

Одразу слід зауважити, що Конституція України може одночасно розглядатись і як акт прямої дії і як акт, що має концептуальне значення для інших джерел банківського права. Справа в тому, що окремі положення Конституції містять ідеї та принципи, які можуть бути закладені в правове регулювання банківських відносин. Наприклад стаття 24 Конституції України гарантує рівність прав і свобод громадянина, в тому числі й у сфері банківської діяльності. Ця стаття виключає можливість встановлення обмежень для громадян за будь-якими ознаками, наприклад, права мати вклади та рахунки банках, користуватися кредитами тощо. Крім того, значення згаданої конституційної норми, на нашу думку, полягає ще й в тому, що вона є основою для створення рівних гарантій прав громадян. Адже з цієї статті випливає обов'язок держави забезпечити рівний захист прав громадян у сфері банківської діяльності.

У статті 13 Конституції України передбачено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки та рівність всіх суб'єктів права власності перед законом. Нагадаємо, що дана стаття гарантує свободу на володіння користування суб'єктів об'єктами права власності за власним розсудом, але з застереженням не використовувати на шкоду людині та суспільству. А отже, будь-які заходи, спрямовані на порушення об'єктів банківської власності, повинні визнаватися незаконними.

У статтях 124-125 Конституції України вказується на виключне здійснення правосуддя в Україні судами. Вказується виключний перелік судів, що здійснюють судочинство на території України – Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Закріплюється система судів загальної юрисдикції, яка будується за принципами територіальності і спеціалізації. Названі статті Конституції України дозволяють учасникам банківських правовідносин звернутися за захистом банківських прав до суду. Але громадяни України у випадку порушення одного з їхніх конституційних прав позбавлені можливості особистого звернення до Конституційного суду України. В країнах розвинутої демократії, зокрема, таких як Німеччина, та навіть і в Росії в конституціях існують норми, які забезпечують громадянам право на особисте звернення до Конституційного суду в разі порушення органами публічної влади одного із основних прав. Так в пункті 4-а) статті 93 Основного закону Федеративної республіки Німеччини визначено обов'язок Федеративного Конституційного суду розглядати конституційні скарги, які можуть бути подані кожним, хто стверджує, що публічна влада порушила одне з його основних прав [2, с. 198]. Враховуючи цю обставину, а також те, що в Україні органами державної влади порушуються основні права громадян, закріплені Конституцією України, виникає потреба і необхідність в судовому захисті порушених прав.

У зв'язку з вищевикладеним можна запропонувати внести доповнення до Конституції України. Зокрема, доповнити статтю 151 Конституції України Конституції України ще однією частиною “За зверненням громадянина України про порушення державною владою одного із його конституційних прав”.

Таким чином, норми Конституції, які стосуються регулювання банківських відносин можна розділити на загальні, тобто такі, що регулюють єдині для всіх засади забезпечення прав і свобод громадянами як суб'єктами банківського права так і іншими суб'єктами, та спеціальні, тобто норми, що регулюють правовий статус конкретного суб'єкта – Національного банку України або встановлюють правові засади функціонування грошово-кредитної системи у державі.

Література

1. Конституція України (28 червня 1996 р.) Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конституции зарубежных государств: Учеб. пособие. 2-е издание. – М.: Изд-во БЕК. – 586 с.

Приходько, В.П. Конституційний захист прав суб'єктів банківської діяльності [Текст] / В. П. Приходько ; наук. кер. Н.В. Воротіна // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (8-9 грудня 2006 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 148-150.